

116

Matswalo.

- 1 Maima. Monna o beka ⁹kiarebê byale ⁹xe a fihlêle ⁹†abo lesotana
o tsêna ka ngvakông, basadi le bôna ba tsêna ba ⁹ôpêla kôsa ba re,
sekhêkhê se ntlong, pelo ya ⁹kpôpa ewe, ke moka ⁹†o fêdile ke monna
le mosadi ba rôbala ntlo ka e tee, le ⁹†oxông le tee. Ea ⁹soma mesômo
ya ka ntlong bo⁹se⁹†o fihlêla mosadi a ima. Mathômô o kwa a re
ke fitile ke ⁹kwedi o botsa monna byale monna a re, homola re tla
bona e e tla⁹†o, le yôna ya mo feta a se ke a e bôna, byale yôna
o swanetse ⁹†ore ⁹†e a kakola ngwana wa yo mongwê a bolêlê ⁹†ore o
se ke wa ⁹kpoma, rena re masotana, le monna wa ⁹†axwê le yêna o dira
byalo, ke ⁹†ore ba hlika ⁹†o bolêla ngwana wa ⁹kpoma, byale ⁹†e ba e
ya dingakeng tsôna ⁹tsa re ngwana o ⁹kpomile byale o kwa ba re ke
2 baloi ka ⁹†obane ba no kakola ngwanaka ba se bolele ⁹†ore a se ke a
⁹kpoma. Eya le ngaka e tla mo fa dihlarê ⁹tsa ⁹makoma a mo bolêlle
le ⁹†ore a bitse mosadi yôla wa ⁹makoma a ⁹tsotsele e sa le ka
motswanyana ⁹†e a ⁹tsotsele o swanetse ⁹†o kakola ngwana a bolêle
⁹†ore o ⁹komisitse ke nna ⁹makoma a ⁹†o tlo⁹†ele ⁹†a moraxo ⁹†a mowe
ba mo fa dihlarê ke moka wa fôla. ⁹†e mosadi yôla wa ⁹makoma a ka
⁹†ana, ngwana a hwa, ⁹mmaxwê ngwana selô sa ⁹†axwê o tla lla ka yêna le
yêna ⁹†e Hwane (Modimo) a ka mo thusa a ba le ngwana a bôna le yena
a fetotile, o tla ya a mo kakola ⁹†ore le yêna a ⁹komê, a ⁹†ane ⁹†o
mo alafa. Eya le mowe le yêna o tla re ke lefêletsitse byale ⁹†o
le⁹fêletsisa ⁹†a ⁹†wa loka, basadi hlôkômêlang ⁹makoma ⁹†a se boloi,
⁹komolang bana ba lena ⁹†o bolêla ngaka. ⁹†e moimana a na le ⁹kwedi
tse pedi ⁹†oba tse tharo monna yo mongwê a rôbala nae, wa babya
mohlomongwê wa hwa ⁹†e a ka se ke a phakisa a bolêla ⁹†ore dingaka
3 di mo thusa, byale ka ⁹†o rialo ⁹†o a ila ⁹†o robala nae ka baka la ⁹†o-
re radi ⁹†a se a ⁹†axo. ⁹†e ba ⁹†o alafa ba swanetse ⁹†o ya ⁹†o yêna
mosadi ⁹†ore a rotêlê moroto wa ⁹†axwê setswaneng, ba hlakanyê le
dihlarê ba ⁹†o fê o nwê o tla pholoxa, ⁹†e o ile wa rôbala nae ka
matla mohlomongwê wa ⁹†ana yaba ⁹†a ⁹†o na molato ke mpya e hwele

lefe⁹kông: Mosadi⁹ ke a imile o na le letshelane ke⁹ xore⁹ ko nyaka dijô tse botse. Mpa ba tiba ka mek⁹topha empa⁹⁰ ya ka meloko, moloko o mongwê⁹ ke mok⁹topha wa thewene e k⁹olo o mongwê⁹ ke wa thewenyana, o mongwê^{wê} ke wa tudu, o mongwê⁹ ke wa phuthi, o mongwê⁹ ke wa letlabo byalo byalo. Moima o swanetse⁹ ko ithwara a se ke a sepela le banna, le x⁹ona xa ko ratexe⁹ xore mo a dutsiko⁹ motho a tla a mo emeletsa ka baka la xore a ka mox⁹otsa, ke xore ngwana a ka swana nae. Monna wa xaxwê⁹ yena o rōbala me kofihlêla⁹ kwedi tse thelela⁹ko, ke moka yaba seripê⁹ le ka baka la xore a ka tswarisa bak⁹tekolo ditshila, le x⁹e e se monna wa xaxwê⁹ e le monkana⁹ ke a setse a na le dik⁹wedi tse nne o no rōbala nae, madi xa sa na kotse. Moima o fetsa dik⁹wedi tse rōbang menwana e mmedi, ya ko phêta monwana o tee ke moka wa beleka. Basadi ba bangwê⁹ x⁹e e le baima dijô tse dingwê⁹ xa ba di je e seng xore ke molaô e no ba pelo ya xaxwê⁹ xa a di nyake.

Boithwarô⁹ bya moima. Boithwarô⁹ ke ko hlo⁹mpha monna wa xaxwê⁹ xammo⁹ko le batho ka moka ka baka le, x⁹e a ka se ke a dira byalo o tla dula a elwa le batho ba tloxa⁹ ba xobatsa⁹ namane kateng. Xape x⁹e ba dirile byala o swanetse⁹ xore e re ba seho ba bo nwa a tsoxa e sa le xosasa a huwetsa⁹ byala ka moya le ôna metsi o swanetse⁹ ko dira byale⁹ xore a se ke a k⁹oma a k⁹omisa bak⁹alabye le bak⁹tekolo xammo⁹ko le bana. Moima x⁹e a ya byaleng o sepela a tswere sek⁹terô sa xaxwê⁹ sa ko nwela x⁹ona. O ile tswa⁹ ko tsena ka sakeng la dik⁹omo le dipudi. Mo tabeng ya masaka, mosadi e mongwê⁹ le e mongwê⁹ ya bonaxo⁹ kwedi (ya hlapaxo) xa a dumellwe⁹ xore a tsene ka sakeng ka baka la xore ba ka k⁹omisa diruiwa, le dirapeng tsa metsoko di ka hlapoloka⁹ (ko xoboxa ya se tsêfê). A swanela⁹ ko dira mesomo ya boima byale ka ko rwala malwala le dilo tse dingwê⁹ tsa boima, le dijô tsa ko toka a swanela⁹ ko di ja ka baka la xore e ka ba kotse mmeleng wa xaxwê⁹ kudu mohlang e tllilô⁹ ko ba motswetsi xa abe le mok⁹tato (mansi) a mantši. Mosomo wa xaxwê⁹ o mox⁹olo ke ko rōba

dikōng e seng ⁹ko tlēma le ngata le le⁹olo ke ~~ke~~ phosa le yōna
 pitsa ya metsi o swanetse ⁹ko rwala ya ⁹ko lekanēla, o mongwē ⁹ko
 k³ia morō³ō le medirwana e mengwē ya ⁹ko mo lekana. ^GTe motho a ka
 hlakana nae a rwele selō se se⁹olo motho yowe o swanetse ⁹ko botša
 mok⁹ekolo wa motse ba tla mo ⁹ōmanya bare a o nyaka ⁹ko lobisa
 dik⁹omo tša morwa mokētē, motho yowe a ⁹ko mmona o mo tsebile ka
 diaparō ⁹fore ke moima ka ⁹jobane ba apara ka dimpeng fēla le sefa-
 hlō⁹ō sa ⁹taxwē se a fetoxa ⁹ka e le yo moso o bōna e le yo mohlaba⁹na
 a ⁹kakotse (⁹ko nōna), byale ba tla omēla byala ba lebo⁹xa motho wa
⁹ko mmōna a soma modiro wa ⁹ko se mo lekane ba re, o thusitse motho
 yo o be a nyaka ⁹ko bolaya hlō⁹ō ya morwa mokētē, yēna ⁹ka lebo⁹xa
 o re, tsewe ⁹ka di lebo⁹xwe re lla fēla ⁹te Huwane a ka re fa motho.
 Molaō wa monna wa mosadi wa moima o la⁹wa ⁹fore a se ke a dula a
 fapana nae le ⁹ko tiya ⁹jobane sewe se rweleng ke mosadi ⁹ka se
 tsebye mohlomongwē se tli⁹ō ⁹ko thusa motho ke sehlare o ⁹cola ka
 makale. ^GTe mosadi a bēlē⁹xa ba⁹semanyana fēla motse wa ⁹taxo o tile
 le ⁹te bana ba motho ba sa swane ba pelo ba tla ⁹ko a⁹fēla motse.
 Mosadi wa ⁹ko no bēlē⁹xa banenyana fēla motse ⁹ka wa tiya ka baka la
⁹fore ⁹te ba ⁹cola masoxana ba ba tšea wa šala o lebeletse leruō⁹ wa
 hlōka le ngwana wa ⁹ko mo roma ⁹ke kabēlō ewe o e filweng ke Huwane.

Thari e botse ke ⁹ko bēlē⁹xa ngwanenyana ka moraxo mo⁹semanyana
 byale byale ⁹xōna o kwa ba re o na le thari ya ⁹ko loka. ^GLpa ke
 lehumo e mōmēla tsatsi ka le tee, matsatsi a mangwē o no ba o
 raloka ka baka la ⁹fore o ka se ke wa dula kantle le mosomo o.
 Latho ba tangwē ⁹te ba imisetse motho ba ⁹xana wa kwa a re o ile ⁹ka
 tee, byale mosadi a no bolēla ⁹fore ke yēna ⁹ko fi⁹hlēla di ya k⁹ōrong
⁹ko kwa ke banna, o tla kwa banna ba re mosadi ke ngaka wa rē⁹rēša,
 monna lefa ⁹ka wa rōbala le mpya o rōbetse le motho, ke moka o lefa
 a le me⁹ōkōng. Ba mo thusa ka dikelētso ba re, monna homola ⁹ko
 lla ⁹ka se mathōmō ka wēna o dirile o tseba ⁹fore ke matsēfa le ⁹ko
 baba yaba kowa k⁹ōmo e tletse mahlare ba bangwē ba besa ⁹ka ⁹ko na
 sebaka, ⁹te ⁹ko fēdile ⁹ko tswiya ba n⁹hša serope ba mo fa o lēla ⁹xōna.

10

bana ba pele ba rēla ke ktadi. Byale ba ka morafō bōna ba no
 ba rēla ka dika, ke ngwana a ka bēlēwa mohlwa wa dira ba no re ke
 dira, mohlomongwē e bēlēwa tō tllile moyene ba mo rēla leina la
 moyene yowe, ke mosadi a sa bēlēwe ngaka ya mo fēla a ba le mpa
 a bēlēwa ngwana o swanetše tō rēdiwa leina la ngaka. Byale tō na
 le mekwa bana ba bangwē ba tana maina. tōre o tana leina ba tla
 kwa a lala a lla bošefo byale ba swanetše tō ya ngakeng, ngaka e
 laole e ba botše tōre ngwana o tana leina la mokētē le tla kwa
 a sa lle ke ba mo rēla kante ba kwa a sa lle. Mohlomongwē o
 lala a lla, ke ba e ya ngakeng ngaka ya re, mošofi wa thari wa
 belaēla o re nka baka lang ke šofa thari batswadi ba se ndirēle
 byala bya tō leboxa, ba dire byala o kwe ngwana a homotše.
 Mohlomongwē o kwa ba re ngwana o na le mataba, mowe ba swanetše tō
 mo fa sehlare, ba be ba phase badimo ka matabane.

11

tō phuma tōba tō senya. tō senya kudu kudu tō dira dikarebe
 le basadi ke banna ba bōna ba se tōna tae, byale ba šala ba rōbala
 le banna ba bangwē (batlabo). ke a bōna tōre ktwedi e mo fetile
 byale a botša motlabo wa tawē tōre ktwedi e tō ka e bōna, byale
 motlabo a re byale tō tla direka byang? Mosadi a re, ke molato
 ke tla no re ke wēna. Byale monna a hlōka tō dumelana le mosadi
 ka baka le lengwē mosadi a rata sehlōtlōlō ka matla, o tšaba tō
 mo senya leina le tō tōpola bošoro bya monna wa tawē, ke moka
 mosadi o ya dingakeng tša tō nthā dimpa, dia nthā ke moka o mo
 fa pipa molomo le yēna ngaka e ka se ke ya bolēla ka baka la tōre
 tō ba dira bothakā ke boloi. Ba nthā ba le babedi le mosadi ba
 ya ba epēla mowe ba sa bonweng ke motho, ke ba tloša ba layana ba re
 taba re apa ktōrōmēla ktōta marama re hwa nayo. Ke moka ka morafō
 tō ktwedi wa kwa a re ke bōne ktwedi, kudu o tsebisa sehlōtlōlō
 le bo mawē mosadi, byale monna yōla wa tō mo sinyā o tla funana
 a thabile tō tloša mowe ke mokam mpa tō e sa momēla ke monna wa
 tawē a ka se tle a mo hlōkōmēla. O swanetše tōre ke a boya

- 12 mako⁹weng a se ke a tsena ka ntlong ya mosadi wa ⁹taxwê o swanetše
⁹to ya lapeng la ⁹mma⁹to lesokana a butšisa tša mo ⁹xae, byale ka baka
 la ⁹xore ke ngwana wa ⁹taxwê o mo hlalošetša dilô ka moka, kudu a re
 ngwanaka o se ke wa tsena ntlong ya mosadi wa ⁹taxo, mesepelo ya
⁹taxwê e be ke sa e bône ⁹xabotse o be a fêla a êtela ⁹to ⁹mma⁹xwê, byale
⁹mma⁹xwê a ka se ke a bola bobè bya ngwana wa ⁹taxwê e ka ⁹kôna o e ya
 ngakeng. Ke moka monna o tla rôbala le basemanyana, ⁹xa oo esa o ya
 ngakeng, byale ngaka o tla kwa e mo hlalošetša e re, mosadi wa
⁹taxo o setše a sepela kudu, o tile a ba le mpa byale o intšitše,
 madi awe o bolokile ⁹xa ⁹xore ⁹xore, fêla sepela ke tla tla ⁹xosasa
⁹to o hlakanya le mosadi wa ⁹taxo. Byale ngaka ⁹xa e fihla ⁹xosasa,
 e tla le dithêbêlê tša yôna, o re, ⁹to monna le mosadi rotêlang
⁹merôto ⁹wa lena lehêng e phahlaxane, ⁹xe ba dirile byale ke moka o
 tšea merôto ya bôna o hlakanya le dihlare a ba hlabêla diêtanoko
 tša mmele ya bôna o fa monna ⁹sexôkô ⁹xore a šale a hlatlêxa a e nwa.
 Ke moka ngaka e tla bitša mong mosadi ⁹xore ba dule ⁹thapa le ⁹mma⁹to
 lesokana e tla re ⁹xe ba le kowa ⁹thapeng ke moka a botša monna a re
⁹to yêna, lehono o ka no rôbala le mosadi wa ⁹taxo, fêla o se ke wa
 13 lwa nae, o mo hlêkê ⁹xabotse mohlomongwê a ka ⁹to šopa mo a boloking
 madi ke tle ke mo alafe a tle ⁹xomê a tsware dihlôxô tša batho,
⁹xe mosadi a kwana le dipolêlô tša monna wa ⁹moz šopa, wa bôna a sa
⁹to šopise ke ngwana wa moloi, fêla monna wa ⁹xa kêtê o lobile le tla
 no dula le le babedi kandle le ngwana. ⁹Ke a ka mo šopa o swanetše
⁹to êpolla a bôna ⁹xore naa ke nnete, a nthise mobu o a rôbetseng
⁹godimo ⁹to ôna, a bitše ngaka e tlê e ba alafe, ke moka mosadi o tla
 ba le mpa ⁹xape. E tla re ⁹xe e tloxa ngaka ya re ⁹to yêna, o se ke
 wa šala o mo šekiša, lla hlôxô ya motho. ⁹Ke motho yowe a ka a
 fumanêxa, o swanetše ⁹to bolawa ka baka la ⁹xore ke moloi ⁹xoba ⁹to
 lefišwa ⁹to kahlolô e mo êmetše, fêla ⁹xe a ka a ⁹thabêla ⁹maxeng e
 ngwê, mme kahlolô e mo ahloletše lehu, ke moka o phôloxile.
 Dikxarebe kudu ke batho ba ba nthaxo dimpa, ka baka la ⁹xore ⁹xe
 a imile monna wa ⁹taxwê a seso afêtsa ⁹to nyala ke moka o ripile

K 34/82

14

monyalô wa ^{9 9}taxwê. ^Gto na le monna e mongwê ba re ke Makêteka
 Rathsoši mosadi wa ^{9 9}taxwê ile ya re e sa le ⁹kxarebe a n⁹thya mpa
 a be a imile, byale monna wa ^{9 9}taxwê o ile ⁹te a boya mak⁹oweng a fihla
 a ⁹thabisa kantle le tumêlo ya batswadi. Ka baka la sek⁹owa, mma⁹taxwê
 a re o se ke wa rôbala le mosadi ke ile ka kwa ditaba t⁹sa ^{9 9}taxwê,
 e ya ngakeng e tle e le hiakanye, byale morwa ^{9 9}ka ^{9 9}taxwê a re, ke t⁹sa
⁹kxale, a rôbala le mosadi, ka moraxo ^{9 9}ka ⁹bêkê t⁹se pedi mosoxana a
 thôma ⁹to babya, byale mma⁹taxwê a re, ngwana ma⁹xana ⁹to bot⁹swa o wet⁹se
 dikômeng a ⁹te dikôma ke t⁹se so, me⁹tabaru e le mong wa yôna.

Mosoxana ase sa tseba le ⁹fore a ka dirang a leka dingaka le
 dingakana ba palêlwa empa ^{9 9}th⁹elête ya ^{9 9}taxwê ba e t⁹sea le ⁹to mmotsa
 ba mmotsa ⁹fore mosadi wa ^{9 9}taxo o n⁹thit⁹se mpa ⁹to kaone ⁹te o ka mo
^{9 9}k⁹opê a ⁹fore a ⁹to n⁹th⁹isa mobu mowe ba lahlileng ⁹xôna, byale a
 bitwa ⁹to bolêla le mosadi ⁹xabotse, a bolêla ka molamo wa ⁹to tia
 mosadi. Ma⁹fêlêlong a bôna ⁹fore byale bolwet⁹si bo ⁹xola kudu a re ⁹to
 mosadi a re e dik⁹oneng. ^Erile ⁹te ba le mowe, monna a t⁹sea selêpê
 a rêma sehlare a kwa a ⁹fê⁹lwa kudu byale a re ⁹to mosadi, bôna ke
⁹kxale ke ripa sehlare se byale ⁹ka se we kapele, ke baka la ^{9 9}taxo
 ke be ke se byale, byale o ⁹xana ⁹to nkalafa. Byale lehono o bône
 la mahlabo la ⁹to dikêla o ka se le bône, ^Mmosadi a thôma ⁹to ^{9 9}th⁹oxa
 a re, o se ke wa mpolaya, êma ⁹ore ê ko ⁹to ⁹sopa mo re ⁹bê⁹xileng ⁹xôna.

15

Monna a êma a tlo⁹xa le mosadi ba fihla mowe ba ⁹epêtseng ⁹xôna, a re
 ke ⁹xana mo: ^Mmonna a re, ⁹êpa, mosadi a ⁹êpa ⁹to fihlêla a fumana madi
 awe, a re ⁹to mosadi phus⁹elêtsa, a phus⁹elêtsa, ba dula fase. Byale
 monna a re naa o ka ba o n⁹thit⁹se ke mang mpa? Mosadi a re, ke
 Senamêlê Ma⁹silo. Monna a re, ⁹to lokile ⁹ka re e batswading ba ^{9 9}taxo.
 Ba ya a re ⁹to batswadi, ngwana wa lena o n⁹thit⁹se mpa, batswadi ba x
 re, ⁹ka re tsebe, a re, ⁹to lokile ka moswana le bit⁹seng banna ba
 mmoto o, ka⁹m moka le basadi ba tso⁹xêlê mo ke tla tla e sa le ⁹tosasa.
 A tlo⁹xa le mosadi e sa le ⁹tosasa, mme a fihla nae, a fumana batho
 ba tlet⁹se a duredisana ka nabô.

K34/82

- 16 Eyale mong wa motse e le⁹ Sebase a re, Rathosi batho bala ke ba. Eyale Rathosi a ema⁹ kare⁹ ka seboka a re; thobela le lek⁹otla, le badi⁹tswe ke nna ka taba ya mosadi wa ka ke ya k⁹olwa⁹ kore ba bantsi ba lena ba kile ba k⁹awa⁹ kore ke lwa le mosadi, byale ke le tsebi⁹sa⁹ kore mafelong a ntw⁹a ya ka le yena mosadi o re Senamelé o mo nth⁹it⁹se mpa, byale ke re nkwe⁹seng taba e, fela le tla but⁹si⁹sa mosadi o tla le bot⁹sa, ke nyaka⁹ kore ba nkalafe, thobela le lek⁹otla⁹ ka a rialo⁹ a dula fase. Banna ba re⁹ ko mosadi bolélé⁹ mosadi, a re, ke nnete ke ile ka ba le mpa Senamelé a nth⁹isa⁹ mpa⁹ ona, fela ko ile⁹ k⁹wa ya nna kowa⁹ ka⁹ kae, ke kwa ba re ke motho yo a k⁹onako⁹ ko nth⁹isa mpa. Eyale banna ba re ka baka lang o e ya? A re, ke t⁹abile⁹ ko tsinya mothek⁹o wa batswadi ba⁹ ka, karab⁹o⁹ kape nka be o lese⁹ ko robalana⁹: ke be ke no re ke ya raloka,¹¹⁰ sa tsebe⁹ kore papadi ya ngwana e tla le xo lla, ke ya di tseba ke no bona bak⁹xwera ba ka ka moka ba no raloka,⁹ ko lokile dula fase, a dula. Ditaba ke t⁹ewe
- 17 Senamelé, mme Senamelé a re, kea di kwa fela⁹ ka ke di tseba. Ba boela ba re k⁹arebe⁹ si diwe, a re, wa di tseba⁹ ka se ke selo⁹ ko hlwa re boléla⁹ kowa tswenya, nka ya ka le s⁹opa mo a ep⁹etseng⁹ k⁹ona. Banna ba re, a Senamelé o phik⁹isa⁹ ngwana yo naa, bolélé⁹ le e dingakeng, a re, awa ke dirile fela o ile a tla le m⁹ak⁹wé⁹ marimamelé nna ka dira, byale o ka ya wa re s⁹opa mo le b⁹xileng⁹ k⁹ona. A dumela, banna, basadi le dik⁹arebé⁹ le maso⁹fana ba bit⁹siwa⁹ kore ba e, ba fihla a s⁹opa⁹ k⁹ona mola mosadi a ko s⁹opa monna wa⁹ k⁹awé, monna a re, ke nnete mosadi wa ka le yena o s⁹opile⁹ k⁹ona, byale ba re⁹ k⁹e ko yena⁹ marimamelé le Senamelé ba epé ba dira byalo⁹ ko fihléla ba fumana hl⁹oko⁹ ya mabu ba k⁹oma ba phus⁹etsa, ba alafa monna a fola, ba hlabéla mosadi a fuma mpa. Eyale ka baka la sek⁹owa marimamelé o ile a nth⁹isa dik⁹omo tse dithselelako, Senamelé le yena a lefa hl⁹oko⁹ ya Rathosi, molato wa fela. Rathosi nth⁹isa dik⁹omo tse pedi a fa lek⁹otla, mme lek⁹otla la k⁹laba ka e tee, ya bobedi ya ya ko morena⁹ ko le⁹ ka⁹ kore ka mono e le re tswere ditaba byale di fedile. Ke ile ka di bona ka mahlo nna H. Mohlabe.

La leka kudu fore a ba sope sehlare sa fore ntlha dimpa, a re se tsebe o ile a se fa ke monna yo mongwe wa krole, byale ke ile ka ya ka fumana ba re o hwele.

Fore phuma. Ke bomadimabe, fela ba re fore dira batho ba fore lōya, ba lōya batho fore ba se ke ba ba le bana. Ba bangwe e no ba bolwetsi byo ba reng ke lethelê bo alafiwa fore bonōlo dihlare tsa fore alafa bolwetsi byo di tsebya ke dingaka byale fore di rate fore botša motho fore ka ba kaone ke o ka ntlha kōmo a nape a fore ruta bongaka. Ba bangwe ba hwa le dimpa fela ke ba mmoloka monna wa fore o thula mpa ya fore ka mphaka, di fore ila fore mmoloka o sa dira byalō ka baka la fore pula e ka fore na. Fore motho a ka no mmoloka kantle le fore phula kōsi ya mo tswara a lefa ka baka la fore pula fore e na fore na, ba kōna ba e ya fore foka lebitla la moku, ba nyakela phate e telêle ba phula lebitla fore fihlêla mowe moku a fore kōna, ka morao ba thōma fore foka. Fore mosadi a i phumle fore a swanêla fore rōbala le monna ka baka la fore wa rōbala le yēna o ka hwa, o swanetse fore o e ngakeng e tle e le hlakanyê, wa hlōka fore dira byalō le fore ngaka e ka le ka fore alafa a ka se ke a dira selō e tlo no ba fore pipitlêlwa ka morao o tsenwa ke sehuba se sefore ba re ke ntlêrê mafelong ke lehu. Fore mosadi a hwetswe ke ngwana e sa le e monyana wa rōbala nae ka ntle le fore nga ngaka e o alafê o tsenwa ke bolwetsi byo ba reng ke dithatō, mato a hunapana wa se fore kōne fore sepela. Fore o ka rōbala le yēna a bone fore kwedi bopele bya monna boa hunapa le fore rota a se ke a rota, wa hlōka fore phakisa fore bolêla fore ke ile ka rōbala le mokête wa hwa, ba alafa ka dihlare ba phahlanganya le moroto wa mosadi yola wa fore rōbala nae.

20

Pelêfo. Mosadi o belêkela ka ntlong ya fore kwê mowe a rōbalang le monna wa fore. Ba ala lefore a belêkela fore, ka mowe ntlong fore fore tsêne motho kantle le bakfokolo, ke bōna bawe ba se fore malwetsi. Mosadi ba fore bōna fore kwedi fore ba tsêne, banna bōna ke mailane le ka mahlō fore ba nyake le fore mōna.

K34/82

Kudu kudu ⁹šo tsêna bak⁹tekolo ba xabo lesoxana le ba bo mosadi.
⁹mm⁹šo le soxana o tla lebêlla kudu ⁹šore na a ngwana a tswele le
 phêkô, a k⁹šone šo botša morwa wa ⁹šaxwê ⁹šore o se ke wa leka

Ma hlaale wa rōbala le mosadi yo ngwana ⁹foloxile le phêkô, ngaka
 e tla thōma ya le hlakanya. ⁹ka ngata mm⁹šwê mongwê a ka se ⁹šo
 botše ⁹šota mosadi wa ⁹šaxo. Lephekô ba bêla mosadi yo a tšabaxo
 šo bêlêša, ⁹šore a se ke a bolaya ngwana, motho wa mohuta o ba-
 k⁹tekolo ba tswara mmêrêkô o mošolo kudu, fêla ke dikōma tša bōna
 ša ba di botše motho ⁹šore mosadi o be a tšaba o tla bōna ⁹še a
 dira byala a e fa bak⁹tekolo. Lephekô ba le fōtla ka dihlare ⁹šore
 21 pelo ya ⁹šaxwê ya se ke ya tšoxa kudu a taboxala šodimo a no lla
 fêla, ba mo tswere ba tiba molomo ka kobo ⁹šore a se ke a kwiwa
 ke batho. ⁹še ngwana a sa foloxe ka pela ba mo fa dihlare tša ⁹šo
 bêlêšiša kapela, ⁹šo nke o nyaretsitše hlōšô le a tsošo ba mo tšusa
 ka ⁹šo mo ⁹šoxa, e seng ka matla e lešo ⁹šabotse šo fihlêla a etswa.
 Ke ⁹šore motho wa mohuta owe ba mo likile baloi, e be ba nyaka ⁹šore
 a hwe ⁹šammošo le mm⁹šwê. Ngwana wa ⁹šo phekašana wa tšobosa,
 bak⁹tekolo ba tšielêša, o tla bōna mok⁹tekolo mm⁹šwê lesoxana a
 etswa a bitša morwa a re ngwana o phekašane ketima o ê ngakeng
 nkêtê. ⁹še a fihla ngakeng e tla tšela ⁹šok dik⁹šaxara ya mo nyakêla
 phêkô ya mo fa ba mo hlatlêšêla a nwa, o tla bōna ngwana a retološa.
 Taba e na ke meleko ya baloi, mosadi yo mongwê yo ba reng ke
 Mmaphurane o kile a hlatelwa ke taba e, a fetsa natsatši a mabedi
 ngwana a foloxa ka tsatši la boraro. ⁹še ngwana a bêlêšwa bak⁹tekolo
 ba boloka di⁹šwila tše a tswaxo natso e tli⁹šô re mafelong ⁹šwa
 tswa mohlana, ke moka ba epa molete ka ntlong, ba fakêla ka ⁹šare
 22 šo ōna. Byale bak⁹tekolo ba bantši ba swanetše ⁹šo tloša ka ntlong
 šo šale mm⁹šwê lesoxana le mm⁹šwê mosadi ke bōna bawe ba šalang
 ba hlōkōmetše di⁹šwilana tše di⁹šwaxo ba di k⁹šobakanya ba di lokêla
 moleteng ⁹šo fihlêla beke e fêla, ya bobedi di fedile, ke moka ba
 di phušeletša ba bata ka pato ba ba ba ritêla byale ba tšea bolōkô
 bya dik⁹šomo ba dila ntlo ka moka ⁹šore o se ke wa ⁹šo tseba.

Bakkekolo bala ba ⁹ko tswa ba ⁹tsaba ⁹fore ⁹te ba ka dula ba ka ba
 ba lebala ba sena ba bolaya bana ba rena. Mosadi wa ⁹ko se b⁹el⁹e
 le y⁹ena o byalo ka ⁹monna ⁹ka a ts⁹ene ⁹ko fihl⁹ela ngwana a ⁹kola,
 o tla ts⁹ena ts⁹ats⁹i le tee le banna, ka baka la ⁹fore k⁹oma e ⁹ka e
 tsebe. ⁹Te ba re ngwana o ⁹odile ke ⁹fore dith⁹ela ka moka t⁹sa
 mma⁹we di f⁹edile le ngwana lek⁹obcri le tlo⁹xile. Ts⁹ats⁹i le ba
 dilaxo ntlo ngwana o tswela k⁹akala, pele ⁹ka ⁹fore le mmone ba mo
 isa mothateng ba tswere sel⁹ep⁹e le moll⁹o le makhura le letsoku.
 23 ⁹L⁹ona mowe mothateng ⁹ko ya bakkekolo f⁹ela le mma⁹we ngwana, byale
 ba re ⁹ko fihla la patlamisa ngwana ⁹odimo ⁹ka mothat⁹e byale ba
 t⁹sea sehlare le makh⁹ata a mothat⁹e le dith⁹ela tse dingw⁹e t⁹sa
 mma⁹we le hlare se sengwe se ba se filweng ke naka ba phahla⁹anya
 naso ke moka ba ⁹sila ⁹odimo ⁹ka sel⁹ep⁹e ba ⁹sila ka tit⁹el⁹o, ⁹ka e le
 bupi ba t⁹sea makhura a nku ba mo hlabela dietanoka tsa mmele wa
⁹kaxw⁹e byale ka makhura ba tlot⁹sa monwana, ba bata th⁹idi ba mo
 sihl⁹ela mola ba mo hlabileng ⁹te ba f⁹edit⁹e ba dira sefapan⁹o
 mahubeng ka th⁹idi ke moka mma⁹we byale o mo tlo⁹sa mothateng.
 Mothat⁹e le ⁹ona ba o dira sefapan⁹o ka letsoku le maleko ka mahura
 a nku. Dil⁹o t⁹se ka moka ⁹ko dira mma⁹we lesot⁹ana, byale ⁹ko f⁹edile
 ba bo⁹ela ⁹ae. Ka l⁹ona ts⁹ats⁹i lewe batswadi ba mosadi ba tlo⁹sa.
 Byale mma⁹ko lesot⁹ana o ⁹sala a bot⁹sa morwae ditaba t⁹sa mabapi le
 ditifa t⁹sa ngwana. ⁹ko na le ditifa t⁹se nne, ya pele ke ⁹ko b⁹el⁹e⁹a
⁹abotse, ke ⁹fore a tswa ka hl⁹ox⁹o, a na tifa le ⁹te e le mo⁹semanyana
 a wele ka letso⁹o la sesadi, f⁹ela letsw⁹el⁹e la mathom⁹o ⁹ko mama o
 swanet⁹e ⁹ko mama la senna, le ngwanenyana le y⁹ena ⁹te a wele ka
 24 letso⁹o la senna o no mama la sesadi. Monna a ka no r⁹obala le
 mosadi wa ⁹kaxw⁹e kantle le sehlare. ⁹Te e be re ile mothateng e be
 re ile ⁹ko thus⁹a ngwana ka moth⁹o. Tifa ya bobedi ba re o boile le
 lets⁹ats⁹i, ke ⁹fore mohl⁹ox⁹o ya ⁹kaxw⁹e o fumana a e na le sel⁹o se ses⁹e-
 hla, se mamaret⁹e selekana le lets⁹ats⁹i, ke tifa o ⁹te ke wa r⁹obala
 nae o ka ⁹kobala, o swanet⁹e ⁹ko ya ngakeng e tle e le hla⁹kany⁹e,
 mosadi o ⁹om⁹ela mapoto ba th⁹ela th⁹idi ba hla⁹kant⁹e le l⁹ona lets⁹ats⁹i

25

Mosadi o kwatama ka dik⁹koru ka ntlong molomo, monna kantle molomo wa ntlo, byale ba t⁹hela mapoto a t⁹hidi t⁹odimo ka t⁹are t⁹ka t⁹êlô ya monna, mosadi a inamêla a nwa ka moraxo monna le yêna a nwa, t⁹ka ba tsware ka diatla byale ke t⁹ona monna a k⁹onaxo a dumellwa t⁹o tsêna ka ntlong. Lyale t⁹o lokile o ka rôbala nae, fêla o se ke wa bolaya ngwana. Tifa ya boraro t⁹o apara; ngwana o tswa a khurumeditse ke selô se sesêhla ba diô tatolla ke tifa le yôna awa swanêla t⁹o rôbala nae, ba swanetse t⁹o o alafa byale ka enela ya kobedi. Tifa ya bone, t⁹o t⁹hetema ke t⁹ore t⁹o tswa ka maoto le yôna o swanetse t⁹o alafiwa, dikalafêlê tsôna di no swana, le t⁹e dilhare di fapana fêla tsôna di tseta ke dingaka, ba ka se ke ba t⁹o botša ka baka la t⁹ore ba ka re o nyaka t⁹o ba t⁹hela bongaka. t⁹ka ke hwelo o swanetse t⁹o kwana le mok⁹ekolo yo mongwê t⁹ore a fele a t⁹o botše dilô tse, t⁹ka o na le tša t⁹o ja o se ke wa mo kôna. t⁹e mma⁹wê a ka hwa e sa le ngwana, o mo isa t⁹o batswadi ba mosadi, ke t⁹ona buwe ba tla⁹o t⁹o mo fêpa ka molaô ba mo fa ma⁹si a dipudi, kudu e e sa tswa⁹o t⁹o tswala le ka ma⁹oto byalô byalô t⁹e Huwane a ratile t⁹o t⁹o yêna o tla phela. t⁹e ngwana a batya dilhare tša t⁹akwê a t⁹hela ka mapotong ba mo lesa naso.

26

Mafahla, mahlatsa, ba ba sa hlamatsaxo. Mafahla, motho yo a bêlê⁹axo bana ba tabedi ba boifa kudu ba re o hlôdile, le t⁹ona ditaba tša t⁹ona ke t⁹ mafêla ntlong. t⁹e molaô wa bôna ngwana wa pele ba swanetse t⁹o mmolaya ba mmoloka mowe ba bolokaxo mohlana wa mma⁹wê t⁹o bolokwa ke bak⁹ekolo ka t⁹obane banna t⁹ka ba dumellwa t⁹o tsêna ba no tsebišwa fêla, ba tsebiša bak⁹alabyê t⁹ore mosadi o hlôdile o bêlê⁹ile mafahla; t⁹e a ka bêlê⁹axa mošemananya le ngwanenyanana ba bolaya mošemananya le t⁹e sehlôla sa t⁹o tswa pele e le ngwanenyanana. Taba e ya bana ba tabedi t⁹e nyakaxo molaông wa Basotho, le sôna sehlôla sa ngwana wa ngwanenyanana sewe ba sa se bolayang bak⁹ekolo ba fora bak⁹alabyê ba re, sehlôla ke mošemananya ke yêna ya bêlê⁹ilwê⁹o pele.

